

Te Pipiwharaura, He Kupu Whakamarama.

NAMA 79.

GISBORNE.

HEPETEMA, 1904.

RUHIA.

Kua whakaaturia e matou te nui o te kingitanga o Ruhia ara e 8,660,394 koea maero, me te nui o nga iwi katoa o taua kingitinga ara 128,661,605. E whakaritea ana a Ruhia ki te wheke pango e toro ana ona kawai e horapa ana ki nga wahi katoa. He maha nga whenua kua horomia e tenoi wheke, i Iuropi ko Porana ko Pinirana me etahi atu, he kingitanga motuhake enei i mua oira kua horomia. I te mea he mana nunui kei te hauauru ka toro nga kawai o te wheke nei ki te Rawhiti ki te Rawhiti-whaka-te-Tonga, ka puta nei ki Manakuria ki Korea. Na te wehi i nga mana nunui i kore ai e horomia a Haina. Ko tetahi whakaaro nui o Ruhia ko te kawae i ona rohe ki te hau-raro o Inia a mea ake ka raupatu ai i Inia. I matakua nga iwi nunui i Ruhia a ko te Tiapani tonu te iwi tuatahi ki te whakabume-ne i nga wae-kaahu o Ruhia. I mahara nga iwi nunui he mana kaha rawa oira na Tiapani i whakaatu ki te no katoa ko te unga ake kahore kau he koi o roto, e 24 nga haora o te tinatanga o te whawhai kua huroriori nou a Ruhia a ki te penoi tonu te kaha o Tiapani me toia kaha i enei ra ko Ruhia e hinga.

He maha nga take e mate ai a Ruhia. Tuatahi he tawhiti rawa mai no te whawhai i Ruhia ake, e 5000 maero te tawhiti, a kotahi ano te huarahi, he rerewe. E kore e taea e Ruhia te mau he taua tino nui ki te rawhiti, e kore hoki e taea te whangai tena ko Tiapani kei a ia te moana nui. Tuarua, kaore te ngakau o nga hoia o Ruhia i te toto, kahore he ahatanga ki a ratou o te rino o te whenua

no te mea e hara i a ratou engari no te kingi anake, tena ko Tiapani kei te toto te ngakau. Tuatoru, nui atu te kino o nga kaiwhakabaaere o Ruhia, te whanako i nga momi o te Kawanatanga, ko etahi momi i whakaritea mo te whawhai tahaetia ake e nga kai whakabaaere. I ngawari ai te puta o te taha e na te ahua o te kawanatanga.

I rere ke to Ingarangi kawanatanga i to Ruhia, kahore he mana motuhake o Kingi Eruera, e kore ia e ahei ki te hanga ture e kore ia e ahei ki te whakaoti i tetahi mea nui mehemea kahore i whakaaetia e te Paremate, tena ko to Nikora II. he mana motuhake, mana e hanga he ture i runga i nga tohutohu a ana mihaita, kaore rawa he hamumutanga o te reo o te iwi ki nga muihi o te whenua. Ko te whenua katoa no te kingi, mana e reti ki te tangata na konei i te nui o nga takoha he nui atu te mate kai o nga rawa-kore. Ko nga tangata kareti te hunga tino kino ki te kawanatanga ko ta ratou whai kia whakabou-tia te kawanatanga kia rite ki to Ingarangi. I ia tau i ia tau he nui o enei akoanga e hana ana ki te herehere, kua tokorua hoki o nga kingi o Ruhia kua kohurutia. I enei ra kei te whai tonu te tangata ki te kohuru i a Nikora II. He tangata pai te kingi o Ruhia, he tangata ngawari, he tangata whakapono engari na te ahua o te kawanatanga ia i whakararuraru. He tamaiti ia ki a Arahana ki to tatou kuni na toia teina. E kua ana a Ruhia ko "Ruhia Tapu" i runga i toia kaha ki te hapai i te hahi; kotahi ano te hahi o te whenua katoa ko te Hahi Kariki. E tukua ana ana hoia ki te whawhai i runga i te inoi i te manaakitanga a te hahi. I mua atu o te pakanga ka inoi.

Ahakoa he iwi karakia a Rubia e puta ana etahi mabi tino kino i te whenua. Kua rongokao katoa tatau ki te kino o Rubia ki te tukino ki te kohuru i nga Hurai. I patua nga tane nga wahine, torotoroa iho i nga matapihi tetei ki nga huarahi a mate iho, ko nga hoia i tu nua iho. Ko te kohuru kino ia a Rubia ko te kohurutanga i nga Hainamana, tane, wahine e, tamariki i tata ki te 5000. I te whawhai a rga Pekiha i te taua 1900, ka wehi rga Rubia o tetahi taone (Blagoveshensk) e tata ara ki Marakuria, ka puta te kupu a te kawarua kia whakawhiti katoa nga Hainamana i taua taone ki tetahi taone o te awa ara ki Marakuria, kia whiti katoa i roto i nga haera e 24. I whakaae tonu nga Hainamana ergati i teno heki ratou kia hemai he poti e kere heki e tata te hanga he poti i toto i rga haera e 24. Otira kahore te kawana i whakarero, heoi no te putanga o nga baora e 24, ka eke ana heia Kohake (Cessack) ki o ratou heiko, ka whiua kahuitia rga Hainamana ki te awa, ka aia ki te wai, a mate atu. Ka mate he kahui ka whiua mai he kahui ke ano, a panu noa iho te 5000, kapi tonu te awa i te tupapaku. Kahore he kohuru hei rite mo tenei te kino. Kahore te kawana i whiua no muri noa mai katahi ano ka turakina i tona turanga (see "The Real Siberia.")

Ko Tiapani he iwi hou tonu ki te Whakapono Karaitiaca, ergati ka nui to ratou hihiko; ko rga targata kareti te hunga hihiko atu ki te whakapono. Ko te mea a etahi targata he ringaringa a Tiapani no te Atua hei whiri i Rubia.

Kahore he wahapu o Rubia e puta ai ana kaupuke whawhai ki nga moana nui. Ko te nuinga ona kaupuke kei te Moana Baltic, otira ko te putanga ki waho he whaiti rawa, no tetahi iwi ke hoki. Nona ano te Moana Pango otira kei a Taake ke te putanga ki te Moana Nui, na konei i mea ai a Rubia kia patua e ia a Taake i te tau 1853, kia riro ai i a ia te ngutu o te Moana Pango, otira na te awhinatanga a te Ingarahi rawa ko te Wiwi i mate ai a Rubia i kere ai a Taake e mate. Heoi ano te utu ki Ingarangi mo tenei raupatu ko Kaipuru, he moatere kei waho o Kanama. I mahia ai a Ingarangi ki Kaipuru hei pa mo te tēhe o Rubia kia puta ia ki te Moana Nui. I te kore putanga mo Rubia i te hauautu katahi ka toro tona kawai ki te Rawhiti, ka puta ki te moana, ka hanga he wahapu mo ana kaupuke ko Paratipotoka. Hei nga makariri ka puni tenei wahapu i te

huka na konei ka tangohia e Rubia a Poota Aata. I riro a Poota Aata i a Tiapani i mua atu i ta raua whawhai ko Haina, otira i te hae o Tiapani o te Wiwi, ka peia a Tiapani no te tangohanga a Rubia i Poota Aata kahore hoki i whai kupu. Otira e hia ranei ra, wiki, marama, e tu mai nei ka riro ano i a Tiapani tonu ito a Poota Aata. Ki te horo a Poota Aata ka whakapaca ko Paratipotoka. Ki te riro enei wahapu e rua kua motu te kawai o Rubia i te Rawhiti, ka whakabokia ano ia ki te tuawhenua. Ki te titiro ia ka mate a Rubia ara ki toku reo, "ka pari te ihu," "ka ngaro te haunga ahi."

HE TANGATA MATAPO.

O NGA mate katoa e pa ana ki te tangata ko te matapo tetahi mate tino kino rawa; ergati ano te tūri e titiro ana nga kanohi, e korero ana te reo; te whango e titiro ana nga kanohi, e rongu ana nga taringa; tena ko te matapo he rite ki te hemo i te mca e ha ana ano te manawa. E rongu ana te matapo ki te pai o te ahua o te ao; ki ona maunga, ki ona awa; ki te moana, ki nga rakau, ki nga tarutaru, ki nga puawai; e rongu ana ia ki nga whetu, ki te marama, ki nga kapua, otira ko tona kite ko tona mohio kahore; e rongu ana ia ki te mahana o te ra, ko tona kite ia i te ra kahore; kahore he awateanga ki a ia heoi ano he potiri anake; e rongu ana ia ki nga manu o te rangi e wahata ana ko tona kite ia i nga manu kahore; e rongu ana ia ki te reo o ona whanaunga, o ona hoa aroha, e pa ana ia ki a ratou, otira kahore ia e mohio ki o ratou ahua. Ko te hea he mate hei rite mo te matapo? E te hoa, kei te whakawhetai ranei koe ki te Atua mou kahore i matapo?

Koia ano a Paratimiuha i kaha ai tana tohe kia whakaiterehia ona kanohi e Te Karaiti. Na tona hoa pea i whakaorangia e Ihu i tona tonuanga ki Heriko i kawae mai te korero ki a Paratimiuha kua ora ia, a, tera a Ihu e puta mai i te pa, katahi ka taria e ia i te kawaha. (Korerotia Maka 11, 46-52, Ruka 18, 35-43; Na, he haruru tapuae, he hiere, he ope nui ka puta mai i Heriko, e ahua ana ki Hiruharama ki te hakari; ka oho te ngakau o Paratimiuha. Ko tangata rongu nui nei pea tenei, ko Ihu o Nahareta? Katahi ia ka ui, "He aha tenei?" Ka whakabokia mai e nga tangata:—

Ko Ihu o Nahareta e haere atu ana.

Heoi ano pea tona tikanga mai ma tenei huarahi, heoi ano pea tona tatanga mai ki a au? ka ui a Paratimiuha i roto i tona ngakau; na, ko te hamamatanga o tona reo, ka karanga, **E Ihu, e te Tama a Rawiri, kia aroha mai ki a au.** Ka mea etahi he tiritiri, he porearea, ka riri kia noho puku ia, i mea pea ratou he tono moni tana karanga. Otiira i mohio a Paratimiuha kahore he ora moni ki te whakarongo ia ki te korero a te tangata, e kore ona kanohi e titiro, heoi ka rahi ke ake tana karanga, **E TE TAMA A RAWIRI, KIA AROHA KI A AU.** I tohea e Paratimiuha te ora a whiwhi ana ia.

E te hoa, he kupu taku ki a koe i runga i te aroha, ara he patui, He matapo ranei koe? Haunga te matapo ou kanohi, engari ko te matapo o te ngakau. Kua rongo koe e korerotia ana te atahua o Te Karaiti, te pai o te Whakapono, o te Oranga Tonutanga, o te Rangi, o te Inoi, o te Kupu a te Atua, otiira kahore kau koe e mohio, kahore ano koe kia kite ko te rite o enei mea katoa ki a koe ano kei te korero tipua. E te hoa, he matapo koe, he matapo kino ke atu i te Paratimiuha. I mea te poropiti, "Kahore nei te kanohi i kite, kahore te taringa i rongo, kahore ano hoki i tapoko noa ki te ngakau o te tangata, nga mea kua rite mai i te Atua ma te hunga e aroha ana ki a ia," otiira i mea a Paora, "Heoi kua whakakitea mai ki a tatou e te Atua, ara, e tona Wairua." (1 Kori. 2. 9, 10.) Kua kite ranei koe i enei mea, i te rangimarie, i te hari, i te tunanako? Ki te kahore, he matapo nou kei te kopia nga kanohi o tou ngakau e te hara, e nga whakaaro horihori noa o tenei ao. E te hoa, ki te mea kei te matapo tou ngakau tohea kia titiro rano tou ngakau me Paratimiuha i tohe ra kia titiro ona kanohi. Kia ngakau nui kia ora koe, kua e whakarongo ki nga korero o te ao he whakaware kau kia noho matapo tonu koe a mahara rawa ake ko te reinga. Ki te mea he ngakau nui tou kia kite e kore e hapa tou kite. Kia mahara kei te "haere atu a Ihu" heoi ano pea tona ahunga mai ma tou nuarahi. Ko tona reo pea tenei pukapuka e korerotia nei e koe, "Rapua a Ihowa i tona kitenga ai; karanga atu kei tata ana." (Iha. 55. 6.) "Rapua, a ka kitea e koutou; patukia, a ka uakina ki a koutou." (Matiu 7. 7.)

Ki te mea he pono tau karanga, te ripeneta o tou ngakau, e kore e hapa te tu o te Kai-whakaora me ia i tu ra ki te karanga a te matapo. E tu ranei a Kingi Eruera i runga i tona ko-

roria ki te karanga a te matapo? Karanga atu ki a Ihu, "He matapo ahau, kia aroha mai ki a au." Kei te tu ia kei te tatari ki a koe kei te karanga, "Kia haere mai te tangata e hiaiaui ana; kia tangohia noatia ano te wai ora e te tangata e hiaibia ana." (Whkkite. 27. 17.) Ko koe ke kei te whakarua. He aha te mea kei te rore i a koe, he hara ranei? Panga atu me te matapo i panga ra i tona kakahu kia takatu ai tana oma ki a Te Karaiti. He aha te pai, e te hoa, ki te whiwhi koe ki te ao katoa, a ka mate tou wairua? Haere mai ki a Te Karaiti kua kite nei au tenei Maori i tona puhi nui whakaharahara, a e kite koe i te rangimarie e kore nei e ahei te homai e te ao, e ki tou ngakau i te hari nui, e kite koe i te atahua rawa o Ihu, e waiata ai tou ngakau me te Rawiri i waiata ra, "Ko wai hoki toku i te rangi aua koe? kahore atu hoki aku i te whenua e hiaibia ai, ko koe anake." Kua ra e noho matapo tonu, e te hoa, karanga atu ki te Kai-whakaora, kei tata ana koe me Paratimiuha i karanga ra:--

E IHU, E TE TAMA A RAWIRI,
AROHIA MAI KI A AU.

a, e tu ia, e aroha ki a koe, e whakaora i a koe.

RONGO-MAI-TATA.

E mea ana nga nupepa ka nui te matemate o nga maori o Waikato i nga mahi a nga tohunga maori. Kotahi te tohunga ko Wiremu te Whitu he wahine te iwi nui e haere ana ki a ia, a kanui hoki te kino o tana mahi. He porangi nga tangata e tuku ana i a ratou wahine i a ratou kotiro kia mirimiri kia rawekehia e nga tohunga. I te whakawakanga o te Whitu i ki nga pono he tokomaha nga wahine turoro i puremutia e te tohunga. Kua mui a te Whitu ki te whare herehere, e toru ona mauunga mo te tahae i mau atu. Kia tae te tangata ki te whare herehere ka tau ai te mana tohunga

I te kauwhau a Tahupotiki i Otautahi i puta tana whakakino mo nga tohunga. E ki ana ia i tu te kohikohi a Wereta, muku atu i te £80 te moni, ko tana mo nga mahi a te Hahi e £30 ano.

Kua tae mai nga pukapuka a Te Muera Tokoaitua, a Mohi Turci, a Hobepe Peka, a Te Matata, me a etahi atu.

MO TE HUI KI PARIROA.

KI TE HĪTITA O TE PIPIWHARAUROA.

I MEA TE PIPIWHARAUROA Naima 77. na te Whanganui Herara te korero, "I tau nga minita Weteriana ki te karakia i nga akonga a te tohunga, he tikanga kaore i tika ki te whakaaro iho." Kei te pepa e mau ana te ranga o nga korero.

Te te Hītita, ahakoa kua tieretia enei korero e te Wharauroa ki ona marae i tere ai ia, he ahakoa hou au enei ki tona ngate mau ai. He taira he tuakana nga minita o te Rongo Pai puta me te ao kaore he wehewehenga i roto i a Karaiti Ihu. He marae nui a Pariroa no matou, kei reira to matou whare ruanga a Tapou o tenei o tu ana, me te whare kura o a matou tamariki, e 40 e kura ana i nga ra katoa, he wahine Maori te kai-whakaaio no Ngati-Ruanui; ko te Nohoanga Pari te kai karakia i te pa, e karakia tonu ana i nga ata i nga ahiahi; ko te Rev. Hamana te miihita tuturu, ka 18 ona tau ki reira, he karakia tonu tara i nga Ra Tapu katoa, he marena, he nihi, he tuku hakarameta me te haere tonu ki te titiro i nga tangata me nga turoro o nga kuinga katoa, me te haere auo kia kite i a Te Whiti rawa ko Tohu. Kei te mahi tonu te Kaunihira Marae o Taranaki nei, kei te whakaitia i nga raruraru e tika ara kia mahia e ia, he maraeanui rawa nga minita o tenei kaurihera ki te tuku i o ratou matua ki te herehere mo te kore e uti i nga kaha o a ratou kua, e 30 e tata ka tukua ano. He taratua te kakahu o enei iwi, he kaha waero, nora te herehere. No mua mai tenei iwi i noho ai hei mango wawahi kupenga; na toku tupuna tonu na Peawhato te whakawai i tona tengonga ki te toa o tetahi tangata e kapohia reretia ana te tangata, "E kore ahau e taea he iho kaiwhiria, waho ia kia kapo ana i ona muriwai ka taka mai ia ki toka muriwai ki Waingongoro ka kite ia i taku kaikapo." He hihia to te tangata to te minita ranei ki te whakaputa i tona matauranga haere mai kia kite koha iwi kei rongo korero kee, te papa i a kina, e lapiti tonu nei.

Kaore he tuwheratanga o nga ngakau o enei iwi ki nga mea katoa, ahakoa karakia ahakoa ture kawanatanga, ka kamo tonu ona kanohi. Kaore i tae ki te 50 nga tangata o nga hapu o tenei waka o Aotearoa i tae ki te hui, ko te 500 anake o te Tai Rawhiti nana i tu te marae maraawareka ana te ngakau ka kite tinana i

nga tangata o tera akan, i haere mai nei i runga i nga marae o te Hahi o Ingarangi. Koia nei tonu matou i buihui ai ki to matou marae ki Pariroa, na te haruru tapuae nana i karanga. He iwi tutua koia matou kia tahuu kia pai i te tangata kia haere, ko te tinana tangata ta matou i manaki ai, ehara i te mea ko te taonga. I puta te kupu a Ngarangakaitia "Ka tae mai koutou me te taonga, ka hoki ka hari atu, ko ahau tenei ko Ngatiruanui, kaore e kitea e ahau te taurina te taonga a te tangata. He taonga tawhito te atawhai tangata na o ratou tupuna, he heitiki no nga tamariki whaiwhakao, no nga iwi tangata. Ko ta Paora imea ai," Kei wareware ki te atawhai manuhiri." (Hipe. 13, 2.) Na tenei matou i whiti ki i o matau hope i tahu ai hoki i a matou rama kia ka, kia marama ai ta matou whaanga i tenei ope nui ki nga whatiwhatianga i toe i nga mano i te koraha, kia rite ai te lupu a te Ariki, "Whangainga aku hipi." Kaore matou i numibumi i whakapai kanohi ranei i te mea i mate a te Karaiti mo nga tangata katoa o te ao. Kaore te Rongo Pai i toa ki te hunga tika engari ki te hunga hara kia ripereia. I kaurwhau matou ki nga tangata katoa o te hui i whakamahara hoki ki a ratou kia titiro ki te kupu a Paora ki te hunga o Epela (4. 30.) "Kaua e whakapouritia te Wairua Tapu o te Atua," me te whakamarama auo hoki i nga kupu whakahe a te Atua mo nga mahi he a te tangata. Kaua e kii ko nga akonga anake a te tohunga ta matou i haere ai ki te karakia, he korero ahua tamariki tenei ahua korero. I manaki te Kawanatanga i tenei hui, nana nga taporena i hipokina ai te whare kai, i whakaitia te utu o te tereina mo te bunga haere ki te hui. Heoi ra kei te ora to tatau Matua i te rangi, e kore e hapa tana whakaiti whakawa, i mea ai to tatau Kai-whakaora a te Karaiti, "Kaua e whakawa a e kore koutou e whakawakia, kaua e whakahe a e kore koutou e whakahehia." Kaore pea te Whanganui Herara i titiro ki tenei kupu he kore tonu ranei nona e mohio ki nga Karaiti-purere. Kaua te kupu a te Atua e whakairihia ki te pakitara o te whare erangi ruia kia tuhu ki roto ki nga ngakau o nga tangata katoa ahakoa tohunga, pupirikana, kai-tangata. Koia tenei ehara i te mea ma te aha taua te Maori e puta ai ki te whaiao ki te ao mutama erangi ma te kaha ki te tautoko i te kupu a te Atua. I manaki nga iwi o te hui i taku pitihana turaki waipiro arai hoki kia kaua e tae ki nga moutere o Hawaiki ara ki Rarotonga me Niue. E te iwi turakina te waipiro a tenei potitanga e haere mai nei, kei waho tonu tenei kii ka

ngaro taua te Maori ki te waha o te Parata ki te Hopara nui a Toi. Ko te Wairua Tapu o te Atua hei whakakaha i a tatou ki ana mahi, Rapua, patukia, inoia, kia homai ki tena ki tena o tatou.

na R. H. TAHUPOTIKI.

Okaiawa, Taranaki.

I te mea e hāria i a matou nga korero e whakahainga nei e to matou hōa e Tahupotiki he mea pai me i tūhūtu ia ki te Whanganui Herara, engari ki ta matou whakaaore kaore tonu i marauna te whāhoki a Tahupotiki. Ko te Whakaha e te Herara mo te tautoko o nga minita i te mahi a Wereta ara i to ratou whakaha hōa ki taua mahi. Kaore a Tahupotiki i mea he teka taua kupu, engari he pono pea taua kupu inahoki kua tu tetahi o nga minita o Taranaki hei apotore. Kaore he kupu whakaha e Tahupotiki mo tenei, kei te kore rotia hōki e te tangata i tautokona e nga minita te mahi a Wereta i Pariora. I runga i te aranga o nga korero a Tahupotiki kahore tonu iwi i te pai ki te tohunga he pokanōa te hūhū o nga iwi ki Pariora e hāria i a ratou i powhiri kia haere atu ki reira. Kaore te tangata e kurapu nona ki te whakaha i te atawhai rangata ki te kauwhū i te Rongo Pai ki te pūhama ranau kia turakina te hoko wairopu engari kia tūpato kei taua o tatou kei whakaha ranei ki nga mahi a te reuera, e mea ana hōki te Karaitiure, "a mehemea e taea, ka mamingatia ano hōki te hunga whiriwhiri."

He tika i mea a te Karaiti kia kua e whakaha kia kua e whakawa, oira he mutunga ano o enei kupu a te Karaiti inahoki i whakaha ano hōki ia a nana ano te kupu. Kua e waiho te whakawakanga i runga i ta te kōwhiri, engari kia tika ta koutou whakaritenga whakawa (Hōi 725); i mea ano hōki a Paora ki a Tātūba "Ki kōi te kupu riri ki a ratou; kia ora ai to ratou whakapono." Mo te tautoko o te Kawanatanga i tenei hūi; i mea a Timi Kara ki te Pāremete kahore ia i mo hōi o he hūi tohunga pānei kua kore e whakaaatia e a nga tūporena, tetahi e hāria i te mea ko te Kawanatanga to tatou pihopa to tatou tauria ranei mo nga mea o te Whakapono ERITA.]

NGA KURA MĀORI.

I te nui o nga kura Maori o te Kawanatanga i te tau 1903 101, te tokomaha o nga tamariki katoa o enei kura e 3,693. Nga moni katoa i pau mo enei kura i te tau e £28 719. Ko nga kai whakaako hūi katoa e 79 nga taue, 19 nga wahine, 81 nga kai awahina, 12 nga kai whakaako tūitui. Ko te kai whakaako o Taumarere he awhekaihe ko Mrs. Tauriri, ko te kai whakaako wahine tuatahi o Raungitukia, he kura nui, ko Ngarangi Turei, he tamahine na Rev. Mohi Turei. Ka nui te whakamihī o te Kai-tiroiro o nga kura ki te mahio o Ngarangi ki te whakaako, ki te pai o taua whakaako i te Reo Ingarahi.

Ko nga kura tokomaha rawa nga tamariki ara kei runga ake i te 70:—

Ruatoki 94, Raungitukia 83, Hauaroa 75, Whirinaki 75, Waimana 74, Tokaanu 71, Whangape 70. No Tokaanu no te kura o te Hahi o Ingarangi i Waerenga-a-Hika ara ko Mahauariki te Waru ko Tupara Kingi nga tamariki i whiwhi ki te moni a Te Makariri.

Ko te rarangi tenei o te tu o nga kura i te whakamatautauranga me nga maaka o roto o te 100:—

Pomoana 99.6, Waimana 98.4, Tokaanu 95.8, Whakarewarewa 95.1, Waioweka 94.9, Papanui 93.8, Waikouaiti 92.0, Turanganui 90.6, Te Kaha 90.1, Kanana 87.7, Raungitukia 87.5, Whangape 86.5, Tokomaru 86.5, Whakarara 85.2, Whareponga 84.5, Te Teko 83.6, Oromahoe 83.4, Karioti 82.2, Ruapuke 82.2, Poroti 81.6, Okoha 81.3, Pukepoto 81.0, Kenana 80.6, Te Waotu 80.4, Raorao 79.9, Karetu 79.6, Te Kao 79.4, Te Kuiti 79.4, Paeroa 79.2, Arowhenua 79.2, Mangamaunu 78.9, Tikitihi 78.9, Maraeroa 78.1, Omaio 78.0, Whangauru 77.6, Otua 77.3, Tuparoa 76.8, Taumarere 76.6, Ruatoki 76.3, Te Ararua 75.8, Te Pupuke 75.5, Matata 75.5, Wai-o-Matani 75.4, Whangarae 74.9, Te Haroto 74.6, Whangara 74.0, Pariora 73.9, Te Kerepehi 73.8, Kaiapoi 73.8, Raungitukia 73.0, Parawera 72.0, Rapaki 72.0, Hiruharama 71.5, Tūwai 71.1, Poroporo 70.6, Kaihōe 70.5, Rakaumanga 70.4, Te Ahuahu 70.3, Torere 70.0, Omarumutu 69.6, Kawhia 69.3, Pipiriki 69.3, Otamatea 68.1, Raikōre 68.0, The Neck 67.9, Te Houhi 67.8, Waiotapu 67.6, Hauaroa 66.7, Manaiā 65.5, Waimamaku 65.2, Papawai 65.2, Waikawa 65.2, Hapua 64.3, Little River 64.3, Whirinaki 63.6, Otamauru 62.6, Nuhaka 62.6, Parapara 61.8, Pūnhi 60.4, Takahiwai 60.3, Omanaia 60.1, Te Kopua 59.4, Papanui 57.6, Ahipara 57.3, Tangoio 56.1, Mangamuka 55.5, Wharekahika 55.2, Te Kotukutuku 54.8, Whakarapa 54.5, Ohaeawai 54.2, Awangaranui 53.6, Te Matai 52.8, Peria 51.8, Papanui 49.5, Waima 48.3, Motukaraka 48.1, Te Whaiti 46.2; ko Matihetihe ko Tapuae-haruru ko Wairua ko Lower Waibou kahore i whakamatautauria i tera tau.

I te kauwhau a Tahupotiki i te wharangi 3, ko taua hōki e £3 ano kahore i £3; kei te he etahi o nga kapa. I taua wharangi ano, Whkrite. 27 kia pānui, 22.

RUHIA ME TIAPANI.

E HARA noa iho te whawhai a te Ingara-
ngi raua ko ta te Poota, he mahi takaro
ina whakaritea ki ta Ruhia raua ko Tiapani e
mahī mai nei, kei te ara tonu te rau o te
putu, kei te maringi tonu te toto ki roto ki
nga raurao o Manakuria, ki nga awaawa o
Poota Aata.

TE PAKANGA KI RIOANGA.

Abakoa ka nui rawa nga ra o te pakanga ki
Lioyang, ko ta te Maori whai hoki ko nga
rongo hou tonu ahakoa pono, he ranei, otira
he mea pai kia whakarapopotia nga tino ko-
rero o tenei pakanga whakabarabara. Kaore
ano nga korero kia ata marama, engari e ma-
rama ana he pakanga nui, i tata ki te 60,000
o nga taha e rua i mate i taotu ranei, a ko
Tiapani i toa ko Ruhia i whati whakarihari-
ha; ki tetahi ki 15,000 te parekura, 10,000 no
Tiapani e 5,000 no Ruhia, otira e marama ana
i nui te hinganga o te Tiapani i ta ratou wha
kaekenga i Rioanga ko te pa tino kaha hoki te
nei o Ruhia i Manakuria. Kua rite katoa nga pa
kua oti nga parepare, e rima nga pukepuke ka-
maka i noho ai te Ruhia, ko waho o nga pare
pare he mea raranga ki te waea koikoi. Ko te
kokiri tuatahi a te Tiapani ma waenga kaanga
katahi ka tipia e nga purepo a Ruhia, ka koki-
ri ano te Tiapani, ka tipia ano. Ka tae ki nga
taiapa ka tukituki ki a ratou toki, katahi ka
hautopea ano e Ruhia, te take i mate rawa ai
te Tiapani na a ratou purepo ano ratou i pu-
pui mai i muri. Ko te puta mai o te Tiapani
i roto i te kaanga ano he heke pi, otira no
te putanga mai ki waho ka hautopea ano e
nga repo a te Ruhia. No te po o te rua o nga ra
i whawhai ai ka whakabaua ano e Tianara O-
ku kia kokiritia ano, ko te horonga tenei o Rio-
anga. I ree tonu atu te Tiapani ki roto i nga
taupa waea koikoi; i uru rawa etahi ki roto i
nga parepare o te Ruhia, whakabanumi ana
nga tupapaku o Ruhia o Tiapani. No te
wha rawa o nga kokiri i heke ai te Ruhia ka
matau hoki kei taiawhiotia ia e Tianara
Kuroki. I te hekenga o te Ruhia ka

noho he parepare ke ano, e wha ano kokiriti-
nga a Oku ka heke ano te Ruhia, kua whiti
hoki te upoko o te matua i te awa Taitse. I
puta ai te matua a Kuropatakini na te kaha o
nga hoia eke hoio ki te whawhai i te
Tiapani. Ko tetahi taua a Ruhia i raro i a
Tianara Orloff tata tonu ka mate katoa i te
Tiapani, i tapahia. I te mohiotanga o te
Ruhia kua whati ratou ka tahuna te pa ki te
ahi, he nui nga kai i mahue me nga purepo.
Ki tetahi ki ano 16,000 o te Ruhia i mate i
taotu e 37,000 o te Tiapani. I kore ai te
Ruhia e karapotia e Kuroki he ngenge no ana
hoia he mate kai, e wha nga ra kahore he kai
heoi ano, he rahi mata. I te nui o te tupapaku
kahore i taea te nehu katahi ka tahuna
ki te ahi. Kei te okioki te Tiapani i Rioanga
i enei ra. Katahi ano te whawhai tino nui
atu o enei tau maha; mo te paku o te repo
kahore he whawhai hei rite o te 26 o nga ra o
Akuhata tae mai ki te horonga o Rioanga ka
17,539 o te Tiapani kua mate kua taotu,
na Kuroki 4,886, na Notohu 4,992, na Oku
7,681.

Kahore ano a Poota Aata kia horo, kanti
rawa te kaha. I toua ki te paora te whenua
mate ana o te Tiapani e 700, kati inaianei kei
te keria te whenua e te Tiapani kia hangai
ki raro i te pa ka tou ai ki te paora.

Ka pakaru a te Novik he manua o nui no
te Ruhia he matenga ka oua ki uta. Kua
tae a te Lena he manua no te Ruhia kei
Hana Paraniho, he wahapu no te Marikena,
he pakaru i kuhu ai ki reira, e kua ana na
te Tiapani i pupuhi, tera e tukua te kara o te
Lena.

Katahi ano te whawhai tino nui atu o enei
tau maha; mo te paku o te repo kahore he
whawhai hei rite.

RONGO TOMURI.

Kua puta te kupu a Tiapani ki te horo i a
ia a Mukutene e pai ana ia ki te hohonu i te
rongo engari me utu a Ruhia £100,000,000,
ko nga manua o Ruhia i te Rawhiti mona,
ko te rerewe i Manakuria me tuku ma tetahi
kamupene e whakahaere.

Kua pakaru ano tetahi manua o te Ruhia
ki Poota Aata, i pa ki te maina.

Kei te whai tonu te Tiapani i te Ruhia,
ko Ruhia kei te whati. I tu he pakanga nui
ki Mukutene, he nui te tangata i mate.

NGA WHENUA KURA.

KI TE ETITA O TE PIPIWHARAURAO.

E HOA, tena koe. Kia ora korua ko to manu e korihī nei i raro i te rangi. Kia pai koe ki te tuku atu i enei kupu hei waha atu ma to manu hei titiro iho ma o taua whanau-nga maori, pakeha hoki i runga i enei motu, ara mo runga i nga korero a to taua hoa a Perere Peneti e mau nei i nga Nama 75, 76. O TE PIPIWHARAURAO mo te tukunga o Whiti-reia ki te Komiti Hahi hei turanga kura mo nga tamariki Maori o Porirua, e o ratou matua i nga ra o mua. E ki ana a Peneti i roto i tana whakamarama no tana kitenga iho i nga huarahi whakahaere a nga kai whakahaere o taua whenua, katahi ka tae mai te marama-tanga ki a ia; i whakamarama ia mo te pai me te tika o te whakahaere a nga tarahiti mo nga moni e puta mai ana mo taua whenua. Na e hoa no taku kitenga iho i aua korero a Peneti ka mea ahau ka nui te pai hei titiro iho ma te kanohi, otiira e hoa ko Peneti anake pea e tino marama ana ki te pai o te whakahaere a nga tarahiti mo te whakapuanga o nga moni e puta mai ana mo taua whenua me te tika-nga hoki o tera ingoa o te karahipi, kahore te nuinga o nga matua whiwhi tamariki e mohio ki te tikanga o tera kupu o te karahipi, me tino whakamarama ano tera e Peneti. Na e hoa i runga i te mea ko Peneti anake te tangata ka kite ahau i te kaha ki te rapu ki te whakamarama hoki ki nga iwi maori, i te tika o te whakahaere a te Komiti Hahi me nga tarahiti mo nga moni e puta mai ana mo aua whenua i tukua peratia i mua e nga rangatira Maori hei whenua kuranga mo a ratou tamariki me a ratou mokopuna e tupu mai ana ki te ao. No reira ka ki atu ahau tenei ano etehi whenua kei Waikato nei i tukua hei whenua kura i mua. Ko nga ingoa enei o aua whenua:

1. Ko Kohanga, 1000 eka nuku atu hoki iho ranei, kei te reti te whenua.
2. Ko Hopuhopu 1200 eka nuku atu hoki iho ranei kei te reti.
3. Ko Pepepe e 600 eka nuku atu hoki iho ranei kei te reti.
4. Ko te Awamutu 1000 eka nuku atu hoki iho ranei kei te reti.

Na e hoa, i roto i enei ra kahore matou e mohio e pewheatia ana nga moni o enei whenua e nga Tarahiti o aua whenua notemua ko ma-

tou etahi o nga uri o aua rangatira i tukua ai enei whenua ki te Hahi kua whakatu i tetehi kura nui ki Waikato nei kei Rakauamanga e tu ana, he mea hoko te whenua e nga matua o nga tamariki, e 3 eka, e £4 i te eka. Na te Kawanatanga i homai e £5 hei awhina i nga Maori e £7 na nga Maori i utu. Na te Kawanatanga i hanga nga whare me nga taiapa hui katoa te moni a te Kawanatanga i pau e £900. Kei waenganui tonu o Waikato e tu ana, ko nga matua ano o nga tamariki kei te kōhi moni hei utu i te tahinga me te horoinga o te whare kura. E 60 nga tamariki o tenei kura, ka haere katoa mai ki te kura tera e nuku noa atu i te 100 tamariki, no reira he mea atu tenei ki to taua hoa ki a Peneti, he mea tika ka tahuri hoki ia ki a rapu ki te Komiti Hahi me ona tarahiti o te takiwa ki Akarana kia tahuri mai o ratou whakaaro ki te awhina i taua kura o Waikato e tu nei i Rakauamanga kia pera me te Kawanatanga i aroha mai nei ki te awhina i taua kura ahakoa kahore nei i tukua aua whenua ki a ratou engari i tukua ketia ki te Pihopa o te Hahi o Ingarangi, ko te hiahia o nga tangata kia homai e nga tarahiti kia £20 i te tau ki te komiti maori o te kura hei utu mo nga rarururu o taua kura i roto i nga tau e tu mai nei, no te mea kei te nui te tupu o te tamariki, ko te kura ano hoki tenei kua oti te whakatuturu mo Waikato, no reira kahore he take i puritia ai e nga tarahiti etahi o nga moni e puta mai ana i aua whenua i tukua nei hei kuranga. Ma to taua hoa ma Peneti e titiro iho tenei korero, a ki te taea tenei tono te whakarite e nga tarahiti ko reira te iwi Maori mohio ai kei te tika ta ratou mahi ki te kore ko reira te iwi Maori mohio ai ko te Kawanatanga te mea tika hei whakahaere i aua whenua.

Na to hoa

na KARAKA T. TARAWHITI.

Huntly, Waikato.

[Ko te karahipi he moni i riro i te tangata i runga i te whakamatauranga hei oranga moni ki te kura. He karahipi te moni a Te Makariri. Ma Peneti e whakahoki te nuinga o nga korero a Karaka Tarawhiti engari kahore matou e mohio ki te take i eke rawa ai ki £20 nga rarururu o te kura i te tau he rite ano hoki a Rakauamanga ki era atu kura kahore nei he rarururu, ko nga tamariki ano ki te tahi ki te hōiō — ETITA.]

TE PAREMETE.

I WHAI kupu i Poneke a Te Heuheu a Wiki Taitoko me etahi atu rangatira mo te whakahi i te Ture Reiti a Timi Kara. Na Te Heuheu nga kupu kaba; i whakaha ia mo te reiti i nga whenua Maori i te mea kahore i rite tonu nga ture mo te pakeha mo te Maori. I whakaritea e Te Heuheu te Ture Kaunihera Whenua ki te taiapa i whakatuwheratia e te Kawanatanga hei hopu i te Iwi Maori otira no te korenga o te Maori e tomo ka mea te Minita Maori ki te tiki kuri mana hei ngau i te Maori kia oma ki roto i tana taiapa i hanga ai, ko tana kuri ko Ture Reiti.

He tokomaha nga mema pakeha i whakaha ki te Ture Kaunihera Whenua, he taumaha, ka maha nga tau i te ai kahore ano he hua kotahi. I mea a Peciha mema o Nepia ko te mea kino rawa o taua ture ko te kore kupu e hoki ano nga whenua ki te iwi kainga, engari ki te tukua atu ki te Kaunihera ka oti tonu atu ake, ake, ake. I mea a Timi Kara ko tona hiabhi nui ko te pupuri i nga toenga whenua o te Maori ki a ratou ano na reira e kore rawa ia e whakaae kia tauwhera te hoko ki nga tangata katoa. E whakapono ana matou ko te whakaaro nui o Timi Kara ko te pai mo tona iwi Maori otira i te mea he mema pakeha ia me whakaaro ano ia ki tona taha pakeha.

Ko te pire e tino whawhaitia ana ko te Pire Waipiro. Ka nui to matou pouri ki te kite iho e tautoko katoa ana nga mema Maori i te taha whakatu i te hoko waipiro—tokowha tokowha atu ki te waipiro. Kei te mohio tonu ratou hei mate mo te Maori te tu tonu o tenei kai engari ko te ratou mate pea he matakū i to ratou kingi i a Te Hetana me te mea na Te Hetana ratou i pooti ki te Paremete. Kua kupapa ano hoki pea a Hone Heke ki a Te Hetana inahoki i ona tau tuatahi ki te Paremete nui atu tona whakatete ki te Pirimia tena inaianei kua rata. He tika ano te whakangawari ki te Kawanatanga i etahi wa, inga wa tika. He tokomaha nga mema o te Kawanatanga i pooti mo te taha turaki otira ko nga Maori ka rite tonu. He aha ra ia he mahi ma o taua mema? Kaore noa pea he tangata kiare nei ka whakaingoa i a hei mema mo taua kia kotahi noa ta ratou take ara ko te turaki i te waipiro; e kore ratou e mokemoke ko te nuinga hoki o nga mema no te taha turaki, ina koa e tata mai nei i te pire nanakia a Te Hetana. I kino ai o tatou mema he

kore kaore e riria, ko nga mema pakeha wehi rawa atu i te iwi. I te pootitanga he mema mo Pahiataua ina tata ake nei hinga ana te tangata a te Kawanatanga tu ana ko te kai turaki i te waipiro. He aha te pai o te kai e toro ihi nei o tatou mema ki te tautoko? Kaore ano ia nei nga niho o taua kai nei kia ngau noa ki o tatou rawa ki o tatou whenua ki o tatou tinana ki a tatou tamariki ki a tatou wahine a ngau rawa ki o tatou wairua? Mehe-mea chara tenei i te mahi tika ma o tatou mema ara te whakakore atu i tenei taniwha kai, ka ui matou, He aha ra?

HE TOHUNGA MAORI.

HE KUPU WHAKANUI KI TE PIPI.

KI TE ETITA O TE PIPIWHARAUROA.

MAU e pai me tuku atu enei korero ki nga marae nui e tae ai koe. No nga ra o Hurae ka hori nei ka tae mai tetahi hau-ra tohunga ki konei me tana wahine, ko Ratima tana ingoa he akonga na Wereta, hei taenga tuarua mai tenei mona, no mua atu i te taenga mai o Maui Pomare te tuatahi o tana tae mai ki konei, hoki atu i reira ka mate tana turoro i mahi ai, haere atu ana ia, waiho iho kia tangihia ana. Tuarua, ka hoki iho nei ano me tana tumau, tana mahi nui ki tenei whenua ara ki nga tangata o Maropua me Taia, he whakatutu apotoro mo tana mahi tohunga, ko nga apotoro i whakaturia e ia 13. Tokorua no tetahi kainga no Naumai he kuia nei tetehe me te mea taitama, ko te kaumatua a taua kuia kihai i tomo ki taua mahi apotoro heoi katahi taua kaumatua ka pangia e te mate. I runga i te kupu a Ratima ka mahia e ia otira i hemo taua kaumatua a Ripi Eruera, ko te tohunga i hoki. He kaumatua rangatira tepe he uri no Nuku, he tino toa no mua no Ngatiwaioa me te Aupouri me te Karawa, na tenei tupuna a Taoho i toa ai, he uri ano hoki tenei no Tutangiara nana nei a Te Perenga tupuna i ora ai, me tetahi tupuna ano ko Mokaitorerore, he uri ano hoki ia no tetahi tupuna wahine o Ngapuhi ko te Aomariurangi te ingoa no te Ngareraumati hapu. Ko Ripi kei tua o te 65 nga tau. He taitai kotahi maua ko tenei tangata i runga i enei

tupuna. He huihui nui i poto ai nga hapu o te Wairoa nei ki te tangi ki a ia, na Rev. W. ki te Paa i nehu. I puta te kupu a te Komiiti Marae me tino mutu te mahi a taua Ratima i tenei kainga i Naumai. Heoi ra, kia ora, te Pipi.

Te whakapono aua ahau heoi ano te tino pepa i waenganui i te Iwi Maori me te pakeha, to muu ko Te Korimako, to naianei ko Te PIPUWHARAUAO. Hariru e manu!

Na to pononga i roto i nga mahi Kaunihera,
na WAKA TE HUIA,

Tiamana, Wairoa Maori Kaunihera.

Waibinahina, Dargaville

Akwhata, 29, 1904.

! Kia ora e te hoa koutou ko o kupu. Ko to matou hiahia nui ko te kimi paunga mo te iwi he whakapanaki i ta matou e mohio ana he tika. Kahore o matou whakaaro mo to matou kiongia, paungia ranei e te tangata. Ki te kore e kitea e tenei whakatapuaranga te tika o a matou kupu mo nga mahi e whakapohēhe nei e manū: nga nei i a taua i te Iwi Maori waiho ma a taua tamariki ma a taua mokopu e kite e whakaae te tika o nga kupu a Te PIPUWHARAUAO.

TE WHIKA O TE KARAREHE.

E MEA ana a N. T. Taurere o Kaihu, kahore ano ia ratou ko era atu kuare, matapo, kia marana noa ki nga whakamaramatanga a nga tangata e tuku korero ana ki Te PIPUWHARAUAO mo te tikaunga o te whika o te kararehe, e 686. E hiahia ana ia kia ata whakamaramatia e H. Tongo te aha o te mahinga i me matiparai ranei me piriwaii ranei te whika o te tangata ki to te kararehe me pehea ranei. He kupu ano tana ki a H. Tongo ara kahore nga upoko o Matiu i eke ki te 30, heoi ano e 28.

Kua whakamaramatia ano e matou te tikaunga o te whika o te kararehe, hei tetahi atu wa pen ka whakamarama ai ano hei titiro ma nga tangata e hiahia ana. Ko te mea nui ia e nga hoa, ko te whakaaroaro ki te whika o to tatou oranga i tenei ao kia anga ai o tatou ngakau ki te whakaaro, kia pera tatou me Rawiri i mea ra, "Akona matou ki te tatou i o matou ra, kia anga ai te ngakau ki te whakaaro." (Waiata 90. 12.) Ko te whika nui tenei hei titiro ma taton kia kore te whika o te kararehe ara o te mate e mau ki a tatou.

NGA MAHI MAORI.

KI TE ETITA O TE PIPUWHARAUAO.

I WHEA ra nga tangata matau i nga wa e pehia ana tenei koroni e nga mahi tutua a Taranaki a Waikato, i pa ai nga raruraru me nga mate kino ki te iwi Maori o Niu Tireni, tangohia ana e Taranaki ko Rura rana ko Riki nga atuako enei atua nga patake mai o te raruraru o te mate a ko te Ua te poropiti raua ko Te Wiwini; i ta tenei poropiti i whai kupu ki a Ngatiporou ka taea e ona atua te kukume nga tima o te Kawanatanga ki uta takoto ai, i runga i tenei kupu a taua poropiti ka tu te tima ki te ngutuawa o Waiapu ki te hari mai i nga hoiia mo te whawhai ki Waiapu ka ki te poropiti kia hui te iwi ki raro o te niu tu ai me Rura me Riki ki runga rere ai, kei te kukume te iwi kia i ki uta no te rerenga o te tima katahi ka kata a Ngatiporou, ka mea te iwi he korero parau. Kaati i runga i nga totohe nupapa e mea ana tetahi nana nga kupu mohio, ko tetahi e whakaae ana, ki taka nei mohio ko nga tangata e puta ana mai i roto o nga kareti nui o nga kara he matauranga pamau to ratou ki nga wehewenga o nga kupu karapiture, me ona hiahinga. He pera ano hoki nga mahi tohunga maori he hanga noa iho kaore ona paunga. Ko au te tangata kaore e aro atu ki ena mahi parau. Hei aha? Heoi aku koutou ruarua.

na PINEARINE TUBAKA.

Port Awanui, 3 Hepetema, 1904.

Kia ora e nehe. No era ra era korero parau no enei ra enei korero parau; i whakaponohia era korero parau e te Maori penei ano me enei korero parau e whakaponohia nei i enei ra. Kaore ano tana te Maori kia rekeke. Ka tika mau te whakapono ki nga mahi tohunga he kaumatua hoki koe, tena ko te tamariki kei te miharo nga anahera. — ETITA.]

RONGO MAI-TAWHITI.

No Niu Kini tetahi kohuru kino he moute-re nui kei te raki o Ahitereiria. Toko ono nga mihinare Pikipo he tane he wahine i kohorutia e nga mangumangu, i tapatapabia ki te toki.

I haere nga toa o Niu Tireni nei ki Ahitereiria ki te purei kupenga ara tenehi, hinga ana a Ahitereiria, ko Niu Tireni te tiamupiana. Ko Niu Tireni ano hoki te tiamupiana o te ao katoa mo te papubi pu mo te patu aru.

HE MANU.

{ akiaki
 { hakorā
 { makora ?
 { tarapunga
 { anokura
 { aroarotea
 { hakakao
 { kuaka
 { hakoakoa
 { hakuakua
 { titi
 { totorore
 { hakuai
 { hakuwai
 { hokioi
 { hokiwai
 { okioi
 { hihī
 { hihī-makakiore
 { hihī-paka
 { kohihī
 { kotihe
 { kotihe-wera
 { tihe
 { tihe-kiore
 { tiheora
 { tiora
 { hihīpopokera
 { hore
 { popokotea
 { popotea
 { poupoutea
 { tataihore
 { upokotea
 { hiraka
 { iringatāu
 { kanohi-mowhiti
 { motingitingi
 { pihīpihi
 { poporohe
 { tauhou
 { whiorangi

{ bioi
 { pihīohoi
 { whaioio
 { whioi
 { hitakataka
 { hiwaiwaka
 { hiwakawaka
 { pirairaka
 { pitakataka
 { piwaiwaka
 { piwakawaka
 { tirairaka
 { tirakaraka
 { tiwaiwaka
 { tiwakawaka
 { hirorirori
 { horirerire
 { koriroriro
 { momohoua
 { nonoroheke
 { rirerire
 { hoio
 { homiromiro
 { komiromiro
 { miromiro
 { mirotoitoi
 { ngirungiru
 { pimironiro
 { pimirumiru
 { pingirungiru
 { pipitori
 { piropiro
 { huahou
 { huia
 { huru-pounamu
 { matuhituhi
 { piwauwau
 { puano
 { kaeeae
 { kaiāiā
 { kakarapiti
 { kauauā
 { karcarea
 { karewarewa
 { karewarewa-tara
 { tawaka
 { kahoho
 { kuruw hengi
 { kuruw hengi
 { papaunguungu
 { pateke
 { putaitai
 { tete
 { wetawetangu

{ kahu
 { kahu-komokomo
 { kahu-korako
 { kahu-māiepa
 { kahu-pango
 { kaka
 { kaka-kereru
 { kaka-korako
 { kaka-kura
 { kaka-pipiwharauroa
 { kaka-reko
 { koriwhai
 { kakaha
 { whekau
 { ruruwhekau
 { kāka
 { kautukū
 { matuku
 { matuku-hurepo
 { kakapo
 { kaka-tarapo
 { tarapo
 { tarepo
 { kakariki
 { kakawariki
 { porere
 { powhaitere
 { torete
 { kākitai
 { matuku-tai
 { kaki
 { kaoriki
 { karae x
 { karakahia
 { karahi x
 { tataki x
 { kareke
 { koitareke
 { kokoreke
 { koreka ?
 { koreke
 { kotoreke
 { koutareke
 { tareke
 { karoro
 { kororo ?
 { koiro
 { ngoiro
 { karuāe
 { pitoitoi
 { toitoireka
 { totoara
 { toutou
 { toutouwai

{ karuliruhi
 { kataitai x
 { katatai x
 { kawau
 { koau
 { kawau-tuawhenua
 { kawau-paka
 { kawekaweā
 { koehoperao
 { koekoeā
 { kohoperao
 { kohoperao
 { kea
 { keha
 { kereru
 { kuku
 { kukupa
 { kikumutu
 { kikirimutu
 { momotawai
 { momoutu
 { moutautu
 { pihīpihi
 { pinipiri
 { tititipounamu
 { toirua
 { tokepiripiri
 { kiwi
 { kiwi-karuai
 { kiwi-kara
 { kiwi-parure
 { kiwi-pukupuku
 { roa
 { roaroa
 { rowi
 { tokoeka
 { kohimako
 { kohorimako
 { kokomako
 { kokorohimako
 { kokorimako
 { komako
 { komako-huariki
 { kopara (koparu ?)
 { korimako
 { mako
 { makomako
 { rearea
 { titapu
 { titinako
 { kohutapu
 { kukuruatu
 { turuatu
 { tuturuatu

kokako	{ moho-patatai	{ purourou	tatariki x
{ koko	{ moho-pereru	{ tieke	tatarikuha x
{ pikari	{ moho-ririwai	{ tirauweke	tawaka
{ tui	{ mohotatai	{ tiraweke	tei x
konini x	{ patatai	{ putakitaki	teiwaka x
koroire x	{ popotai	{ putangitangi	teoteo x
{ koroaito	{ puohotata	{ putangitangi-tama	tiutiu
{ korowaito	{ mohorangi x	{ putangitangi-toa	toitoireka x
{ kotata	{ motihetihe x	{ puteke x	tokitoki x
{ kukurutoki	{ ngako x	{ reoreo x	{ torea
{ mata	{ ngutupare	{ taihoropi	{ torea-pango
{ mātātā	{ onge x	{ taratimoho	{ torea-tai
{ matuhi	{ oi	{ totokipio	{ tuarahia
{ nako	{ pakahā	{ weiweia	toroa
{ toetoe	{ pakura	{ weweia	{ toroa-haunui
{ koroheā	{ pukeko	takahikare x	{ toroa-pango
{ koropio	{ pāpua x	{ takapu	tukararoa x
{ piopio	{ parekareka x	{ takupu	turiwhekoiraŋgi x
{ tiutiukata	{ patake	{ toroa-haoika	{ tirituripourewa
kororā	{ tarawhatu	{ toroa-horoika	{ tututurupourewa
koureure x	{ tete	tapukorako	{ tutumata
{ kotare	{ tetewhero	{ tara	{ tuturipourewa
{ kotaretare	pateketeke	{ taraiti	{ weka
kotuku	{ pihaua x	{ taranui	{ weka-pango
kotuku-ngutupapa	{ piioi x	taraho x	whiroia
{ koukou	{ piokeoke x	tarakakao x	whio
{ peho	{ pipiauroa	tataeko x	whiorau x
{ ruru	{ pipiwharaupa ?		
{ kuia	{ pipiwharauroa		
{ taiko	{ piripiriwharauroa		
{ toanui	{ nakonako		
kuweto x	{ wharauroa		
manapou x	{ whenakonako		
{ mapo	{ pipipi		
{ matapo	{ totoi		
mapua x	pirangiraŋgi x		
mapunga x	{ poaka		
{ matapouri	{ pohoriki		
{ papango	{ tete-moroiti		
{ raipo	{ pohowera		
{ tetepango	{ pukunui		
{ titiporangi	{ takahikahi		
matirakahu	{ tuturiwhati		
{ matukutuku	{ tuturiwhatu		
{ matuku-nuia	{ pokotiwha		
{ matuku-tai	{ tawaki		
matuku-moana	poporoihewa x		
{ maunu	{ poreterete x		
{ parera	{ porihawa x		
{ topatopa	{ poua x		
moa	{ pouakai x		
moeriki	{ puakiaki x		
{ moho ?	{ pueto		
{ takhea	{ puetocto		
{ tokoha	{ putoto		

HE KUPU KI NGA KAUMATUA.

He ingoa enei no nga manu maori o enei motu. He tohu te ripeka (x) no te mea kahore ano kia kitea e te pakaha te ahua. Ko nga mea taiepa no te manu kotahi, ara, ki te ki a tetahi tangata. Otira ki te mea no te manu ke tetahi o nga ingoa i taiepatia, whakaaturia mai te ahua o tetahi, o tetahi. Ki te mohio hoki koutou ki tetahi atu manu, i kapea nei e au te ingoa, ki te ahua ranei o tetahi o nga mea e tohungia ana ki te ripeka, me whakaatu mai.

Ko nga mea enei kia ata whakaaturia mai: ko te nui, ko te ahua o nga buruhuru, ko te kāinga — no ro ngahere ranei, nowhea ranei, he manu rere ranei, haere ranei i raro, tere ranei ki te wai, — ara te tino ahua o te manu.

Na to koutou hoa,

na HAPATA WIREMC.

TE RAU, GISBORNE.

MARAMATAKA, OKETOPIA.

Ra 9 ka mate te marama 4h. 55m. a.m.
Ra 24 ka hua te marama toh. 26m. a.m.

1 S
2 S
3 M
4 T
5 W
6 Th
7 F
8 S

Ratapu 18 i muri i to te Tokotoru.

<i>Ata.</i>	<i>Ahikitu.</i>
Hēr. 36	Ehk. 2
Epe. 3	Ruk. 5 17

Nohopuka.

10 M
11 T
12 W
13 Th
14 F
15 S

Ratapu 19 i muri i to te Tokotoru.

Ehk. 14	Ehk. 18
Prop. 3	Ruk. 9 ki 28

Nohopuka.

16 S
17 M
18 T
19 W
20 Th
21 F
22 S

Ratapu 16 i muri i to te Tokotoru.

Ehk. 34	Ehk. 27
1 Teh. 1	Ruk. 12 35

Ruka, Rongapai.

Iha 55	Hira. 38 ki 15
1 Teh. 3	Ruk. 13 18

Nohopuka.

23 S
24 M
25 T
26 W
27 Th
28 F

Ratapu 17 i muri i to te Tokotoru.

Ran. 3	Ran. 4
2 Teh 3	Ruk. 17 ki 20

Mataaratanga, Nohopuka.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Haīmora raua ko hura, Apotoro.

<i>Whakapono a Atanati.</i>	
Iha. 28 9-7	Hēr. 3 12-19
1 Tim. 5	Ruk. 19 28

Mataaratanga Nohopuka.

30 S
31 M

Ratapu 22 i muri i te Tokotoru.

Ran. 6	Ran. 7 9
2 Tim. 1	Ruk. 20 27-21 5

HE TURE TUTURU.

1. Kotahi putanga o Te PIPIWHARAUROA te marama
2. Ko te oranga mo te pepa e rima hereni (5/-) i te tau, me nootī o te Poutepeta me pane ranei, auaka i te tiaki he pane kingi he pane nga pane e tino hiahiaia ana

3. Ki te pau nga hereni a tetahi tangata, tuku mai ai ka takaia tana Pepa ki te awhi hereni; e rua nga putanga pena ka whakamutua te rere atu a te Pepa.

4. E pai ana kia tukua mai nga korero o ia wahi o ta wahi o te Motu, eng ri kei te Euta te tikanga mo te ia i ana korero; kia maraia te tuhituhi.

5. Me peneti te tubi i waho o nga reta katoa: -

Ki Te PIPIWHARAUROA,
Te Rau, Gisborne.

HE PANUI

Ki te tangata e hiahia ana ki te Rawiri ki te Himene: he nui noa atu nga pukapuka kei a au inaianei: ko te utu:—

He mea nui, kiri noa ... 2/6

He mea nui, kiri whero ... 3/-

He mea nui, kiri pai ... 4/-

He mea nui, kiri pai rawa ... 5/6

He mea paku, kiri whero ... 1/6

He mea paku, kiri pai ... 2/6

He mea paku, kiri noa ... 1/-

He mea paku, kiri pai rawa ... 3/6

He Himene 1/6

Ki te tono Himene nga Minuta ki a J. Upton, Akarana, ka iti iho te utu.

Maku e utu te Pane Kuini hei tuku atu e nga pukapuka ki a koe.

Na H. W. WILLIAMS,

TE RAU, GISBORNE.

Ki te hiahia te tangata ki te Paipera, ki te Kawewata, me tono ki te BIBLE DEPOSITORY SUNDAY SCHOOL UNION, Auckland.

Paipera, 2/6, 3/6, 4/6, me te pane kingi 1/-

Kawewata me nga upoko whakamarama 2/6 3/-

4/6, me te pane kingi 3d.

Kawewata paku, me nga waiata 2/-, 2/6, 3/-, 3/6

4/-, me te pane kingi 3d.

NGA HUA KAREAO MA TATATOU MANU.

re/- Mrs. Woolbine Johnson; 5/- Pata te Hau Henry Dunn, Kapata Pereto. Ihaka te Kaituhi,

NA TE ETITA.

Na te mate o te kai-ta i tomuri ai te rerenga o ta tatou manu i tenei marama. Na matou tonu i ta i oti ai, me titiro tonu iho hoki ki te ahua o te tanga. E nga hoa, me i mohio koutou ki to matou kaha tera koutou e hihiko ki te awahia i ta tatou p-pa.